

Recenze / Reviews

Antropologický slovník aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk

The Dictionary of Anthropology or What Every Human Should Know about Humans

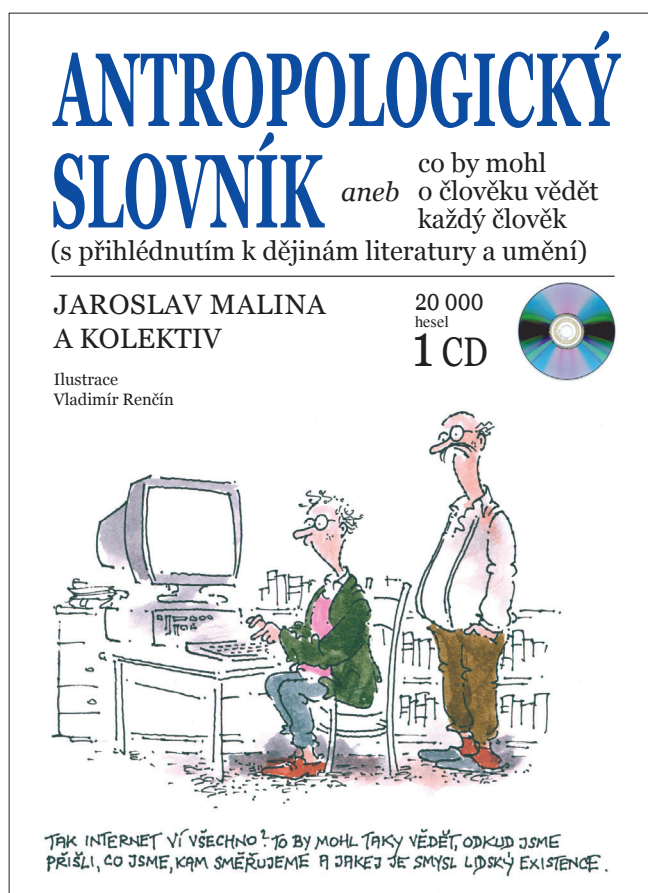
EDUARD FUCHS

Ústav matematiky a statistiky Přírodovědecké fakulty
Masarykovy univerzity, Kotlářská 2, 611 37 Brno

Současné univerzitní studium se v jednom – a nutno říci, že základním – bodu odchýlilo od původních představ, co by mělo toto vzdělávání představovat. Organizace studia, pokračující specializace, informační exploze, to vše způsobilo, že současní studenti, a tedy i budoucí učitelé, jsou sice seznamováni se základy svého oboru, jen výjimečně však během svého studia poznávají stav oborů příbuzných a vůbec pak již jejich studium nezahrnuje poznatky z „druhého břehu“. Tím rozumím stav, kdy například studenti přírodních věd, pokud k tomu sami netíhnou, nepoznávají a neznají současnou architekturu, hudbu, výtvarné umění, filozofii atd. a studenti humanitních předmětů nevědí nic o vývoji přírodních věd, matematiky apod.

A tak na školách dnes zhusta působí učitelé matematiky a přírodních věd, kteří necítí potřebu navštívit galerii či jít na koncert, sledovat literaturu atd. a ani si neuvědomují, jak tím ochuzují sami sebe a taky své žáky a studenty, protože jim nemohou vysvětlit pozoruhodné předivo souvislostí matematiky a umění. A současně zase výtvarnou či hudební výchovu nebo filozofii vyučují pedagogové, kteří se mnohdy ještě holdbají tím, že matematiku nikdy neměli rádi a nikdy jí nerozuměli. A neuvědomují si, že v tom případě nemohou nikdy opravdu kvalitně učit své předměty, protože onomu výše zmíněnému „předivu“ zase nerozumějí „z druhé strany“.

Ptáte se, jak to souvisí s *Antropologickým slovníkem* uváděným v nadpisu této recenze? Jaroslav Malina, který s rozsáhlým kolektivem spoluautorů čítajícím stovky jmen slovník napsal a sestavil, dlouhodobě a cílevědomě pracuje na tom, aby alespoň ve svém oboru překračoval výše zmíněné bariéry. Slovník, který na sklonku roku 2009 vyšel v Akademickém

nakladatelství CERM Brno, je jedinečným dokladem tohoto jeho úsilí. Ačkoliv je primárně určen studentům antropologie, je vynikajícím pramenem informací z archeologie, ekonomie, lingvistiky, sociologie, dějin umění, dějin vědy atd., atd. Učitelé a studenti i jiných oborů než antropologie i další zájemci zde najdou řadu hesel z dějin matematiky, informatiky, astronomie, fyziky a dalších spřízněných oblastí a předpokládám, že je zaujmou i mnohá další hesla. O rozsáhlosti slovníku svědčí i to, že byl původně koncipován jako dvousvazkové dílo, které se však rozrostlo natolik, že by muselo být vydáno v podstatně větším počtu svazků. Zvoleno tedy bylo dle mého soudu optimální řešení. Knižně vyšel slovník jako půvabná

knížka o 304 stranách. V ní jsou uvedena ukázková hesla demonstrující široký záběr slovníku, ke knize vtipně ilustrované Vladimírem Renčínem je pak připojeno CD, na němž je více než 20 000 hesel. Většina hesel přitom nemá klasický stručný „encyklopedický“ charakter, ale jsou to obsáhlé a současně čtivé články shrnující vše podstatné o dané problematice.

Tato kniha by neměla chybět v knihovně žádného učitele. A na závěr zpráva, která jistě čtenáře potěší. Kompletní slovník je volně přístupný i na internetu na stránkách Masarykovy univerzity. Na stránce <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/index.html> je uvedena pdf verze knihy i příloženého CD. Studenti i učitelé všech stupňů škol tak mají k dispozici rozsáhlý soubor hodnotných a ověřených informací z řady oborů.

O tom, že zpřístupnění slovníku na internetu není pouze libivou deklarací, jednoznačně svědčí fakt, že za necelý rok existence si tuto verzi prohlédlo již na 30 000 uživatelů.

Kontakt: Doc. RNDr. Eduard Fuchs, CSc., Ústav matematiky a statistiky Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Kotlářská 2, 611 37 Brno, telefon: 549 493 858, e-mail: fuchs@math.muni.cz.

Klímův příspěvek k poznání (a údivu z) našeho těla

Klíma's Contribution to the Knowledge of (and Wonder at) Our Body

JIŘÍ GAISLER

Ústav botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty
Masarykovy univerzity, Kotlářská 2, 611 37 Brno

Milan Klíma je emeritní profesor anatomie na Univerzitě Johanna Wolfganga Goetha ve Frankfurtu nad Mohanem ve Spolkové republice Německo. Původním povoláním je biolog zaměřený na zoologii obratlovců. V letech 1951–1956 vystudoval Univerzitu Karlovu v Praze a pak pracoval více než 10 let v Laboratoři a později Ústavu pro výzkum obratlovců

ČSAV v Brně. Kromě ekologicky zaměřených výzkumů se již během brněnského působení zabýval morfologií a embryologií, například srovnávacím studiem hrudní kosti ptáků nebo vývojem srsti netopýřů. Od roku 1958 byl vedoucím morfologického oddělení tohoto ústavu. Zájem o anatomii a histologii ho přivedl ke spolupráci s několika domácími i zahraničními kolegy na lékařských fakultách a po emigraci v roce 1968 na jedné z těchto fakult našel zaměstnání. Postupně se habilitoval a získal titul univerzitního profesora. Dlouhá léta přednášel lidskou anatomii, samozřejmě v němčině, a vedl pitvěvní praktiku. Před dvěma lety byl požádán, aby se k pitvám vrátil a tuto nabídku přijal, takže pitvá i v tomto podzimním semestru roku 2010. Jeho pitvám často přihlížejí i asistenti lékařské fakulty. Kromě toho je světově uznáván jako odborník na anatomii a ontogenetický vývoj kytovců (Cetacea).

Uvedené zaměření se týká jen jedné stránky osobnosti profesora Klímy, tou druhou je umělecká činnost. Je vynikajícím realistickým malířem a ilustroval nejprve mnoho zoologických publikací, později přispěl také do lékařsky zaměřených časopisů, učebnic a anatomických atlasů. Je autorem pětidílného atlasu anatomie člověka, kromě toho působil několik semestrů jako hostující profesor na frankfurtské Akademii výtvarných umění. Vedle realistických ilustrací však Klíma tvoří mnohdy rozměrné obrazy připomínající surrealistická díla. Většinou vycházejí ze skutečných anatomických a histologických struktur, které však autorova fantazie přetváří a kombinuje s jinými jevy. Sám autor označuje tuto dnes už mnoho desítek obrazů zahrnující řadu termínem „fantastická anatomie“. Aby toho ještě nebylo dost, nutno dodat, že Klíma se zajímá o výtvarné umění také teoreticky a vášnivě rád fotografuje gotické katedrály a jejich výzdobu.

Díky příznivým okolnostem jsem styky s bývalým spolupracovníkem z Ústavu pro výzkum obratlovců nikdy nepřerušil. V letech 1981–1983 jsem působil na jedné univerzitě v severním Alžírsku a při každé cestě tam a zpět jsem se u Klímů nedaleko Frankfurtu zastavil. Po naší sametové revoluci začal Milan pravidelně navštěvovat starou vlast a činí tak dodnes. Kdysi ještě v Německu mi říkal, že by rád přispěl do českého písemnictví nějakou knihou, buďto o malířství nebo o anatomii člověka. Nakonec napsal obě. Ta první se jmenuje *Cestou za uměním*, má 104 strany textu, 80 většinou barevných ilustrací a vydal ji v roce 1999 Junák – svaz skautů a skautek ČR v Praze. K tomu je potřeba ještě dodat, že Milan je také dlouholetým členem Junáka a dodnes na junácké srazy do Čech jezdí. Druhá kniha má titul *Záhady lidského těla* s podtitulem *Člověk – tvor nedokonalý*, má 160 stran včetně nebarevných ilustrací plus 16 nečíslovaných stran barevných příloh a vydalo ji v roce 2008 nakladatelství Euromedia Group v Praze. Tato kniha je předmětem recenze.

Jak si laskavý čtenář asi domyslí, Klímova kniha není klasikou učebnicí anatomie člověka. Z lidské anatomie si vybírá jen určité stránky, respektive orgánové soustavy, často se detailně věnuje evoluci, přičemž autor využívá své vynikající znalosti vývoje savců a knihu provází jak realistickými kresbami, malbami a schématy, tak obrazy z cyklu fantastické anatomie. Za názvem každého z reprodukováných fantastických